

DOŠLO PO UZÁVĚRCE

Po uzavření tohoto ročníku Slánského obzoru (26/2018), kdy již Slánský obzor byl v tisku, jsme obdrželi od Vojtěcha Kyncla stať: „Nepravdivé obvinění lidické ženy Alžběty Doležalové a ‚rafinovaná lež‘ strážmistra Resslera? A kam se poděla oběť?“ Reaguje tím na stať Vojtěcha Šustka: Nepravdivé obvinění z udavačství lidické ženy Alžběty Doležalové, která vyšla ve Slánském obzoru (25/2017). Na základě tohoto článku podal neznámý čtenář Slánského obzoru na Vojtěcha Kyncla trestní oznámení pro křivé obvinění lidické ženy, které Policie ČR odložila. Na naléhavou žádost autora Vojtěcha Kyncla, aby jeho stať vyšla co nejdříve, otiskujeme ji jako separát, který je přílohou letošního Slánského obzoru (26/2018). Tím pro nás tato záležitost končí a více se jí na stránkách Slánského obzoru zabývat nebudeme.

Zora Dvořáková

„NEPRAVDIVÉ OBVINĚNÍ LIDICKÉ ŽENY“
ALŽBĚTY DOLEŽALOVÉ A „RAFINOVANÁ
LEŽ“ STRÁŽMISTRA RESSLERA? A KAM SE
PODĚLA OBĚŤ?

V posledním ročníku Slánského obzoru (s. 48–75) vydal pan Mgr. Vojtěch Šustek, Ph.D., archivář Archivu hlavního města Prahy, text s názvem „Nepravdivé obvinění z udavačství lidické ženy Alžběty Doležalové“, které se týkalo jedné z podkapitol mé monografie „Lidice. Zrození symbolu.“ (Historický ústav AV ČR a nakladatelství Academia, Praha 2016, 604 s.). Vydání Slánského obzoru přišlo ve stejné době jako článek zveřejněný na serveru www.info.cz 7. července 2018 s titulkem „Za vypálení vesnice si Lidičtí mohli sami! Četníci si po válce vymýšleli falešná udání.“, jehož autory jsou zmiňovaný Vojtěch Šustek a redaktorka Aneta Černá. Do třetice pak dr. Šustek vydal recenzi mé práce v Pražském sborníku historickém, ve které je část věnována taktéž udání Alžběty Doležalové z 2. června 1942.

Jelikož je mé hodnocení okolností události diametrálně odlišné a podpořil jsem je dostatečně průkaznou pramennou základnou, dovoluji si na nepodložené domněnky dr. Šustka reagovat. Proti domněnkám stojí fakta. Z recenze dr. Šustka vynechávám všechny jmenované případy různých udání, které s případem v Lidicích nesouvisí ani věcně, ani místně, byť jsou bezpochyby zajímavými

vhledy do fungování protektorátní společnosti pozdního jara 1942. Vynechávám také komentář negativního chování českých četníků, který měl nepřímo podpořit „prolhanost“ jejich buštěhradských kolegů, neboť tyto případy se bezpochyby také vyskytovaly, ale pak by měly být v rámci vyváženosti jmenovány stovky obětí na straně četníků, kteří byli popraveni pro své protinacistické aktivity a podporu obyvatel.

Jako bývalý historik Památníku Lidice jsem v roce 2013 zahájil historický výzkum na téma lidického zločinu a jeho následků ve 2. polovině 20. století, neboť z mých dosavadních zkušeností vyplynulo, že souvislý výzkum v potřebné šíři nebyl v českých archivech proveden, o využití zahraničních archivů ani nemluvě. V každodenním fungování památníku bylo nutné hledat odpovědi na zcela nové a nečekané otázky pozůstalých, návštěvníků i jiných institucí, které však nebylo možné získat z dosavadní literatury. Lidice se ve 20. století staly tématem v několika rozsáhlých vyšetřovacích komplexech a soudních procesech, což nabízelo dostatečné prameny ověřených údajů o obětech, pachatelích a divácích z procesů v ČSR, ale také NDR, SRN, PLR a Izraeli. Kritizovaný případ je zachycen v mé práci „Lidice“, převážně na straně 437–440.

Při bádání v Národním archivu jsem narazil na strojopis čerstvě dosazeného velitele četnické stanice v Buštěhradě Evžena Resslera z 11. prosince 1945, který stručně popisoval následující událost: Dne 2. 6. 1942 odpoledne se dostavila na zdejší stanici Alžběta Doležalová narozená 24. 2. 1904, manželka hutníka Josefa Doležala z Lidic čp. 93, která oznamovala, že u nich bydlící Štěpánka Mikešová jest židovského vyznání a dle nařízení německých úřadů se jako židovka nehlásila.¹⁾ „Poněvadž z policejních přihlášek nám bylo známo, že Mikešová jest římsko-katolického vyznání, odmítal jsem udání Doležalové jako pravdivé. Když Doležalová na svém udání trvala a zákroku proti Mikešové se dožadovala, byl případ tehdejšímu velitelem stanice, vrch. strážm. Vojtěchem Babůrkem, telefonicky hlášen kladenskému gestapu, které nařídilo vyšetření případu, a je-li Mikešová skutečně Židovkou, ji zatknouti, dopravit na gestapo a celý její majetek podrobně sepsati. V Lidicích jsem pak v přítomnosti strážm. Františka Caby a obecního starosty Františka Hejmy zjistil, že Štěpánka Mikešová narozená 22. 11. 1906 ve Ždánicích okr. Kyjov, dcera žida Morice Löwinger a Rozálie roz. Tausigové, do Hrozenkové Lhoty, okr. Hodonín příslušná, přistěhovala se do Lidic 15. 3. 1939 do domu čp. 83. Pak se přestěhovala do domu čp. 93. Mikešová byla skutečně Židovka a byla pokřtěna 9. 2. 1939 v Solivaru u Prešova, když měla sňatek s jejím manželem úředníkem presidia min. zemědělství v Praze Františkem Mikešem narozeným 10. 10. 1901 v Břeclavi, který zemřel 22. března 1942. Poněvadž bylo zjištěno, že Mikešová jest skutečně Židovka, a také proto, že Doležalová hrozila udáním na gestapo v Kladně, byla Mikešová 2. 6. 1942 zatčena a pod čísl. zatč. 6/42 ze dne 2. 6. 1942 dodána kladenskému gestapu. Mikešová, které jsem sdělil příčinu, důvody zatčení sdělila mi, že Doležalová jest proto proti ní nepřátelsky zaujatá, že jí nechce zdarma šít, ač tak dříve činila a toto jednání Mikešová omlouvala tím, že po úmrtí manžela dostala pouze menší odstupné, jiného příjmu nemá, proto nemůže nikomu ani majitelce domu zdarma šít a jest odkázána pouze na svůj příjem. Při sepsování jejího majetku Mikešová nejdříve plakala žehrajíc na lidskou mstivost, pak se smála a nakonec zaujala výhružné postavení proti lidickým občanům. Protože Mikešová vyslovovala výhružky a že se lidičákům pomstí, byl jsem jat obavou, aby skutečně něco neprovedla a nějaké udání na gestapo neučinila, poněvadž Mikešová má jic dostatek volného času, obcházívá Lidice, navštěvova-

¹⁾ NA, MV-ref. L, C 6178, 534-23-14, záznam Evžena Resslera z 11. prosince 1945.

la různé rodiny, kde před ní nebylo tajností, věděla kde se něco děje, naslouchala v různých rodinách cizímu rozhlasu a že by skutečně mohla svými výpověďmi mnohého lidického občana do neštěstí uvrhnout. Varoval jsem ji, aby se nemstila těm, kteří za nic nemohou, a nejvýše se pomstila té, která ji udala. Při eskortování z Lidic obrátila se Mikešová k Lidicím a hrozíc pěstí prohlašovala, že lidičáci na ni nezapomenou. Opět jsem ji varoval, že lidičtí obyvatelé za nic nemohou a bylo by špatné se jim nějak mstít. Jest zajímavé, že po zatčení Mikešové hned 4. 6. 1942 byla provedena akce proti Lidicům a Čabárně u Motyčína a zatčeny rodiny Horáková a Stříbrných. Pak z 9. na 10. 6. 1942 byla obec Lidice vyhlazena. I když nemusí mít Mikešová přímého účastenství na vyhlazení Lidic, přece jest možné, že svými výpověďmi mohla značně lidickým ublížit. Občanstvo lidické žilo skutečně bez rozdílu stavu a povolání pospolito, vzájemně si důvěřovalo a Mikešová měla tu vlastnost, že se dovedla všude vetřít, uplatnit, na sebe pozornost upoutat, a tak se vmluviti v přízeň, že nikde, kam vešla, nebyly tajnosti uchovávány.“ Podepsán štábní strážmistr Evžen Ressler.

K tomuto oficiálnímu protokolu nebyly v Národním archivu k nalezení žádné další informace a na rozdíl od Alžběty Doležalové nebylo jméno Štěpánky Mikešové v žádném, ať oficiálním nebo neoficiálním seznamu postižených lidických žen. V lidickém památníku o této osobě nejsou zachovány žádné informace a přitom měla být poměrně známou lidickou postavou. Zdálo se, že bez dalších dokumentů případ zapadne.

O několik měsíců později jsem začal intenzivně bádát ve Státním okresním archivu v Kladně, kde jsem mimo jiné požádal o předložení Pamětní knihy (Památníku) četnické stanice v Buštěhradě. V knize se v sérii zachycených případů nacházel s mírnými odchylkami výše popsáný příběh zapsaný strážmistrem Resslerm dodatečně po válce.²⁾ To už byly dva úřední zápisy. Stále ale chyběly dobové informace, nebo alespoň přihlašovací údaje o dotyčné ženě.

Třetí klíčovou část dokumentů jsem našel na počátku roku 2015 ve složce archiválií v Brně-Kanicích. Vyplyvá z nich, že četníci provedli o udání záznam během zatčení, který předali na gestapo, ovšem jméno udavačky je na něm dopsáno, stejně jako na seznamu předmětů z příbytku Štěpánky Löwingerové-Mikešové, ručně: „udání učinila stará Káclová“ (A. Doležalová, roz. Káclová) a „Alžběta Doležalová“. Součástí byla i policejní přihláška udané ženy.

Dr. Šustek zhodnotil dokumenty mimo jiné takto (Slánský obzor, s. 74):

„Nejvýhodnější je přece svádet všechno na mrtvé. Alžběta Doležalová žila ještě téměř celý rok potom, co ji Ressler obvinil z udavačství. Jeho „svědectví“ zřejmě považoval zpravodajský odbor ministerstva vnitra za tak nevěrohodné a neprůkazné, že nebyly zahájeny jakékoliv úkony k trestnímu stíhání Alžběty Doležalové pro udavačství. Nepodařilo se sice najít tzv. přímý důkaz, že Alžběta Doležalová udání zcela jistě učinit nemohla, jako by byl např. nevyvratitelný doklad o její nepřítomnosti v Lidicích a Buštěhradu 2. června 1942, nebo hodnověrná svědectví dalších osob, která by Ressleru výpověď zcela přesvědčivě vyvracela. Ovšem snášet důkazy má ten, kdo obviňuje, tj. v prosinci 1945 to měl učinit Evžen Ressler. On nepředložil ani žádný dobový záznam z úřední registratury protektorátního četnictva, jakým by byl např. protokol, který by musel být s osobou podávající udání na četnické stanici v Buštěhradě sepsán a ani opis hlášení o udání obyvatelky Lidic Alžběty Doležalové na její židovskou podnájemnici Štěpánku Mikešovou, který by v takovém případě četnická stanice určitě zaslala svým nadřízeným. Neudělal to

²⁾ SOKA Kladno, Pamětní kniha četnické stanice v Buštěhradě, bez stránkování, poválečný zápis ke dni 2. června 1942.

proto, že takové dokumenty nikdy neexistovaly a udavačství Alžběty Doležalové bylo Resslerovým poválečným výmyslem."

Na rozdíl od recenzenta hodnotím jednání Evžena Resslera, který zanechal oba klíčové dokumenty o chování Alžběty Doležalové a Štěpánky Mikešové, jako odvážné, a není opodstatněné o něm pochybovat. Je pravdou, že pachatelé se začasť snažili přenést odpovědnost na mrtvé, ale v dané době žili všichni svědci zločinu – až na oběť. Do pamětní knihy četnické stanice uvedl Ressler pravdivé údaje – všechna kontrolovaná fakta, včetně uvedené události, odpovídají v mém tehdejší ověřování zapsaným informacím. Například ověření původu židovských rodičů Löwingerové ve Ždánicích u Kyjova a jejich další osud byl zapsán do pamětní knihy Ždanic až v roce 1946, ale četníci jej měli ověřený už v roce 1942. Oba rodiče byli s dalšími židovskými obyvateli deportováni do Osvětimi v lednu 1943, odkud se nevrátili. Evžen Ressler zapsal do pamětní knihy různé jiné události z doby války až po jejím skončení a doplnil je výpověďmi svědků, např. udání Svatoně Veroňka na Aloise Zemana a jeho manželku 8. června 1941 během filmového představení. Sám postižený podal do knihy své svědectví: „V přestávce učinil Veroněk na mne asistujícímu četníku, strážm. Josefu Kouteckému, udání, že jsem urazil německou brannou moc a ji zesměšňoval. Veroněk mne neznal a udal, že výroky pronesl divák na sedadle č. 56. Strážm. Koutecký při přestávce mne podle čísla vyhledal, zjistil mne, případ hlásil na četnické stanici v Buštěhradě. Na četnické stanici v Buštěhradě jsem byl vyslechnut vrchní strážm. Babůrkem, propuštěn a pan vrchní, vydávaje se sám v nebezpečí, případ stornoval, takže případ nebyl německým úřadům vůbec hlášen a já nebyl trestán.“ Takové a řada dalších svědectví hovoří pro důvěryhodnost a loajalitu vůči postiženým nejen bývalého velitele Vojtěcha Babůrka, který byl trnem v oku buštěhradským komunistům. V rámci celoprotektorátní akce Mříže zatkl místní komunisty 16.–17. března 1939. Všichni byli propuštěni na svobodu nejpozději v několika týdnech a za věznění dostali i finanční kompenzaci. Už 15. května 1945 Babůrka nařkli buštěhradští komunisté, tajemník MNV Karel Trousil, dále Antonín Piskáček a Josef Dubský ze spolupráce s Němci. Za „nadměrnou služební horlivost“ při zatýkání v březnu 1939 byl potrestán důtkou. To komunistům nestačilo. V. Babůrek byl viněn z podílu na lidické tragédii a udavačství. Žádný z těchto skutků nebyl prokázán a ve prospěch Babůrka svědčila řada osob, kterým za války pomohl. Přestože měl být dle rozhodnutí Radní komory krajského soudu trestního v Praze na konci ledna 1948 propuštěn, byl po „Vítězném únoru“ držen nezákonně ve vazbě dále a v srpnu 1948 odsouzen za již důtkou potrestaný čin „nadměrné horlivosti“ k sedmi letům těžkých prací v dolech. Nebyl odsouzen za spolupráci s nacisty, udavačství, ani za podíl na vypálení Lidic. Zemřel na rakovinu žaludku krátce po propuštění v roce 1954. Důkazem Babůrkovy aktivní spolupráce s nacisty a ustrašenosti má být dle dr. Šustky jeho podpis formou německého ekvivalentu jména Vojtěch, tedy Adalbert, kterým se však podepisoval od počátku okupace. Vrchní strážmistr do oficiálního protokolu o zatčení Štěpánky Löwingerové-Mikešové nezapsal jméno udavačky prostě jenom proto, že by tím ohrozil další osoby, které o židovském původu Štěpánky Löwingerové věděly (např. Josef Doležal). V době heydrichiády by poprava širšího okruhu podporovatelů skrývajících se židovského občana nebyla výjimkou.

Evžen Ressler uvedl své svědectví do pamětní knihy četnické stanice Buštěhrad, tedy úřední knihy, která obsahovala nejen svědectví jeho k případu Doležalová-Mikešová, ale také popisy a svědectví dalších osob k ostatním důležitým případům z oblasti působnosti četnické stanice. Úřední kniha byla nástrojem pro

uchování úředních protokolárních záznamů a souborů informací ve formě umožňující ochranu jejich autenticity, právní validity a celistvosti (stejně jako citovaný protokol). Nejde tedy o nějaký památníček vzpomínek. Jsou v něm uložena důležitá svědectví o poměrech i zločinech z doby války.

Jak se později ukázalo, ještě důležitější byl citovaný záznam z Národního archivu z 11. prosince 1945, který se nachází ve složce Ministerstvo vnitra, tzv. referátu L(idice). Tento referát byl zřízen vládou při Sboru národní bezpečnosti, shromažďoval veškeré informace k obci Lidice, k pátrání po nezvěstných osobách, především dětí, byl podpůrný pro řízení sociálních záležitostí a budoucí chod a výstavbu vesnice Lidice i Ležáky. Nesl také veškerou tíhu s odkrytím trestně-právně postižitelných činů na obyvatelích obcí. Ressler byl jakožto velitel buštěhradské četnické stanice součástí vyšetřovacího týmu a vedl řadu výsledků osob, které mohly k událostem kolem Lidic poskytnout relevantní informace. V inkriminované době opakovaně vyslýchal například manžele Maříkovy, kterým se shodou náhod podařilo opustit obklíčenou vesnici v noci z 9. na 10. června 1942 a byli v podezření ze spolupráce s gestapem. Zapisoval také svědectví lidických žen a vůbec prošetřoval události z doby války, kterých byl coby četník svědkem. Patřil do týmu četníků-vyšetřovatelů, kteří své poznatky předávali referentům referátu „L“ a ti zase vládnímu radovi. Ressler tak určitě nebyl považován za nespolehlivého, ba naopak se svými znalostmi a zkušenostmi výrazně podílel na rozklíčování dílčích úseků vyšetřování zločinu v Lidicích v odboru politického zpravodajství. Evžen Ressler popsal do řádně uvedeného protokolu své podrobné svědectví o udání Štěpánky Mikešové Alžbětou Doležalovou. Učinil tak sám o své vůli. Uvedl, že žila v domě čp. 83 (manželé Suchánkovi), než se přestěhovala do domu čp. 93 (manželé Doležalovi). Podrobně vylíčil celou svoji zkušenost a jmenoval svědky, jako už učinil do pamětní knihy četnické stanice. Tento dokument úředně přijalo a zaevidovalo ministerstvo vnitra 14. prosince 1945 s podpisem referenta Čulíka, 8. ledna 1946 jeho přečtení potvrdil podpisem referent Ladislav Šíma a 18. ledna sám vládní rada dr. František Kropáč, pravá ruka ministra vnitra Václava Noska (původem z kladenských Kročehlav). Nejpozději v tento okamžik věděli zástupci československé vlády o existenci dosud neevidované lidické občanky Štěpánky Löwingerové-Mikešové, o které netušili, jestli náhodou ještě není naživu. Přesto po ní nevyhlásili pátrání, ačkoliv měli jedinečnou příležitost „promluvit“ k veřejnosti. Šíma a Kropáč byli totiž s Václavem Loudou spoluautory publikací o Lidicích (a Ležákách), které měly informovat o událostech v Lidicích veřejnost a úřady (včetně policejních stanic). V pořadí třetí vydání práce *„Lidice. Čin krvavého teroru a porušení zákonů i základních lidských práv“* bylo vydáno v únoru 1946, pár týdnů po sepsání protokolu o existenci Löwingerové. Mohla být uvedena alespoň v rubrice nezvěstných nebo žen zahynuvších v koncentračních táborech. Ani v této, ani v žádné jiné knize se až do roku 2016 jméno této lidické ženy neobjevilo a neobjevilo se ani ve vzpomínkách přátel a příbuzných obětí na své blízké, které z podnětu Společnosti pro obnovu Lidic sepsali přeživší obyvatelé a sousedi v letech 1946–1947. Vládní nařízení ze dne 18. října 1946 o statutu Společnosti pro obnovu Lidic přitom obsahuje ustanovení účelu existence této společnosti: *„(1) Aby bylo dosaženo účelu Společnosti, uvedeného v § 1, odst. 2 zák. č. 187/1946 Sb., přísluší Společnosti vyvíjeti zejména tuto činnost: „(...) 4. podávati úřadům, veřejnosti i jednotlivým zájemcům zprávy o všech otázkách, týkajících se zničených obcí a částí obcí a jejich vyvražděných nebo zavražděných obyvatelů.“* Ani po tomto ustanovení nebyl seznam o jméno této ženy doplněn, přestože její existence v Lidicích byla nezpochybnitelná a její smrt v Osvětimi byla později prokázána. Mezi

přeživšími existovala domněnka, že Löwingerová byla deportována až v souvislosti s pátráním gestapa po atentátnících 4. června 1942, které toho dne zatkl rodiny Horákových a Stříbrných, to ale nevysvětluje, proč nebyla doplněna do seznamu lidických obětí.

Nebyť Evžena Ressler nikdy bychom se o židovské ženě v Lidicích nedozvěděli. Pro konstatování, že Ressler chtěl svým zápisem, resp. „svojí rafinovanou lží“ skrýt vlastní spoluvinu na jejím zatčení, nemá dr. Šustek sebemenší důkaz, ani to nevyplyvá ze situace. V případě, že by Ressler křivě svědčil v neprospěch Alžběty Doležalové (umírající lidické ženy navrátilší se z koncentračního tábora), vystavil by se sám trestnímu postihu. Že o jejím návratu do ČSR věděl, vyplývá z jeho pozice velitele četnické stanice v Buštěhradě, který vyslýchal desítky svědků lidických událostí a jako tisíce úředníků osvobozené země měl povinnost číst pátrací oběžníky a dokumentaci k nacistickým zločinům, na které se konec konců sám podílel. O situaci mezi navrátilými a pozůstalými měl přehled. Nebylo otázkou, jestli žila Doležalová, ale jestli náhodou nepřežila Löwingerová, která by do věci mohla vnést svůj pohled. Bylo pouze na referentech Šimovi či Čulíkovi, potažmo přímo na vládním radovi Kropáčovi, aby nechali vyslechnout všechny ostatní žijící svědky, které strážmistr jmenoval: Alžbětu Doležalovou (pokud by to umožnil její zdravotní stav), strážmistry Babůrka i Cábu, nebo dokonce člena gestapa Hanse Gutwenigera, který z rukou četníků židovku přebíral osudného dne ve 22.15 h a nacházel se v roce 1946 v kladenské věznici, kde si později odpýkával třináctiletý trest odnětí svobody. V rozšířeném prostoru to mohly být také obyvatelky domu čp. 83, Anna, Miloslava a Jaroslava Suchánkovy, popř. ještě Jarmila Nová, ale i navrátilší se dcera Marie Doležalová, která i jako dospívající dívka později svědčila v Norimberku v procesu s nacistickými lékaři. Ti všichni mohli prokázat, že oběť holocaustu v Lidicích žila až do posledních dnů existence obce.

Nebyly zatím nalezeny žádné dokumenty, které by objasnily, proč nebylo vyšetřování udání Štěpánky Löwingerové-Mikešové zahájeno. Moje vysvětlení je následující: Skandál, který by nabyl značného rozsahu, nebyl v dobové situaci žádoucí. Nehodil se komunistickému ministru Václavu Noskovi, který si vzal Lidice pod „ochranná křídla“ a kterého pojilo s lidickými ženami (Helenou Lešlerovou) osobní přátelství. Nepomohl by ani československé vládě, která se ucházela o finanční dar milionu britských liber od horníků ze Stoke on Trent určených pro výstavbu nových domů přeživším ženám a dětem z Lidic. Případný soudní proces by se týkal jedné z pouhých dvanácti lidických matek, kterým se vrátilo dítě z německé „převýchovy“, a navíc by jí hrozil trest smrti podle retribučního dekretu. Na druhou stranu se dala existence udané židovky v Lidicích poměrně dobře zamlčet. Po osudu bezdětné vdovy Štěpánky Löwingerové-Mikešové se po válce nikdo nesháněl, neboť její rodiče byli deportováni 24. ledna 1943 ze Ždánic do Osvětimi, odkud se nevrátili a lidičtí o ní podle všeho mlčeli. Byla to i obecná společenská atmosféra. Bezprostředně po prodělané válce, kdy na území ČSR žilo už jen 0,3% židů, byla při výzkumu veřejného mínění položena respondentům otázka: „Cítíte nechuť k příslušníkům některého vyznání?“ Zatímco nechuť byla ke katolíkům a bezvěrcům kolem 8%, vůči protestantům pouze 1,3%, tak vůči židům to bylo téměř 16% (na vesnici 13,7% a ve větších městech dokonce 21,4%).³⁾ Po Osvětimi se antisemitismus nezmenšil! Nemusím zde připomínat i postoje Václava Noska a jeho ministerstva vnitra v procesu se Slánským a spol.

³⁾ http://inventio.nusl.cz/record/42691/files/nusl-42691_1.pdf.

o několik let později, kdy byla v médiích u většiny souzených a popravených uvedena poznámka „židovského původu“.

Za celou druhou polovinu dvacátého století měl možnost do seznamu obětí zasáhnout jak Památník Lidice, tak i MNV Lidice, kde v letech 1970–1986 působila v roli tajemnice právě Marie Doležalová – přímá pamětnice dotyčné ženy. Ale ani hojně čtená publikace Eduarda Stehlíka z roku 2004, která obsahuje jinak podrobně zpracovaný soupis všech obyvatel hlášených v Lidicích (včetně krátkodobých podnájemníků), a to i v případě, že zde žili třeba jen několik dnů, jméno Štěpánky Löwingerové-Mikešové neobsahuje. Mikešová zde pobývala od 15. března 1939 do dne svého zatčení 2. června 1942, tedy déle než tři roky a ze 143 navrátilých se lidických žen se nenašla žádná, která by v letech 1945–2016 upozornila na to, že jejich sousedka není uvedena mezi oběťmi? Není jiné vysvětlení, než že šlo o záměr. Byla-li by lidická židovka odhalena četníky díky jejich iniciativě, byla by bezprostředně po válce zmiňována jako jedna z prvních obětí a jejím ukrýváním Doležalovými, potažmo celou vesnicí, by byl symbol Lidic jako vzorné vlastenecké obce ještě podtržen. Zasloužili by si nejvyšší ocenění národní i mezinárodní za mimořádnou odvahu – mimochodem ji až do osudného 2. června 1942 skutečně projevovali a nesli riziko prozrazení.

Je zajímavé, že webový portál Info.cz pouhé dva měsíce před zveřejněním článku o „nepravdivém udání lidické ženy“ dr. Šustka zveřejnil 9. května 2018 článek ze serveru „hlidacipes.org“, který publikoval nalezená udání na židovské obyvatele v době protektorátu. Jde o výsledek bádání Terezínské iniciativy, které je dostupné na <https://www.holocaust.cz/databaze-dokumentu/?search-keyword=udani>. Mezi udáními je na Info.cz vyzdvíženo jedno, které má stejný modus operandi, jaký zmiňují četníci z Buštěhradu v případě Alžběty Doležalové. Název článku zní: „*Udavačské dopisy Čechů jsou i po desítkách let chmurné čtení. Zatkněte ji, je to Židovka!*“ Shodou okolností jde o udání z 29. září 1941, tedy pouhý den po vyhlášení prvního stanného práva a udavač také vyhrožuje četníkům udáním na gestapo. Webový portál potvrzuje fakt, že mezi českým obyvatelstvem byli lidé, kteří udávali židy, aniž by do pátrání museli zasahovat četníci.

Posledním signálem, že případ udání Štěpánky Löwingerové-Mikešové Alžbětou Doležalovou je i přes sedm desítek let zamlčování stále nepohodlným, je zásah do recenze mé práce, která vyšla ve Středočeském sborníku historickém perem Mgr. Roberta Radima Novotného, archiváře Státního okresního archivu v Kladně. Po jejím vydání na podzim roku 2018 zaznamenal autor zajímavou situaci. Do redakce odevzdal text, jehož klíčová věta zní: „*Oprávněného morálního odsouzení se naopak po letech dostalo Alžbětě Doležalové, která začátkem června 1942 udala svoji podnájemnici Štěpánku Mikešovou kvůli jejímu židovskému původu (s. 437–440).*“ V tištěné verzi se bez vědomí a souhlasu autora objevilo: „*Morálního odsouzení se naopak po letech dostalo Alžbětě Doležalové, která začátkem června 1942 údajně udala svoji podnájemnici Štěpánku Mikešovou kvůli jejímu židovskému původu (s. 437–440).*“ Užší redakční rada na vznesenou námitku reagovala a po padesáti letech existence časopisu bude vracet všem autorům texty ke kontrole ještě před otištěním.

Konstatování dr. Šustka o „rafinované lži“, „nedostatečném pátrání“, „lživém nařčení“ buštěhradskými četníky mají zastít vinu jednoznačného případu antisemitismu, na jehož konci byla vražda ženy – oběti nenávisti, zákeřnosti a zrady. Naším cílem by ve 21. století nemělo být zpochybňování konkrétních důkazů a jejich vyvrácení nepodloženými úvahami, tezemi, konspiracemi a přáními, které mají odvést pozornost od podstaty. Lidice nebyly z hlediska pozitivních i ne-

gativních společenských úkazů v době války jiné než tisíce podobných českých vesnic. Dosud v nich chybí připomenutí lidické ženy, oběti holocaustu Štěpánky Löwingerové-Mikešové, což by z hlediska vzdělávacího bylo více než vhodné pro pochopení zločinů nacismu i komunismu. Místo původního domu čp. 93 je jako jediné z celé vesnice zvýrazněno popisnou cedulkou, že se v něm usídlil nacistický štáb, který řídil vypálení obce, ale chybí zde zmínka, že spoluúčast na holocaustu je také součástí české historie. Jak jinak chceme do budoucna čelit silicím revizionismu, nacionalismu a radikalismu, ze kterých nakonec vyrostl fašismus, nacismus a komunismus? Nacisté Štěpánku Löwingerovou-Mikešovou zavraždili a komunisté ji odsoudili k zapomnění v duchu stalinského principu: Smrt řeší všechny problémy. Kde není člověk, není problém. Postoj k faktům a argumentace pana doktora Šustka pohřbívá Štěpánku Löwingerovou-Mikešovou podruhé. Namísto zapomnění bychom měli hledat její připomenutí, třeba formou „kamene zmizelých“, aby nebyl už tak tichý odkaz Štěpánky Löwingerové-Mikešové nezodpovědně znevažován. Klid její duši a čest její památce.

*PhDr. Vojtěch Kyncl, Ph.D.
Historický ústav AV ČR, v. v. i.*

Vydala Patria, z.s., s finančním přispěním
Vlastivědného muzea ve Slaném
a Státního oblastního archivu v Praze.

Kontaktní adresa:
Vlastivědné muzeum, Masarykovo náměstí 159, 274 01 Slaný
Státní oblastní archiv v Praze–Státní okresní archiv Kladno,
Severní 3127, 272 04 Kladno

Internetová adresa:
www.slanskyobzor.cz

SLÁNSKÝ OBZOR

ROČENKA
SPOLEČNOSTI PATRIA,
VLASTIVĚDNÉHO MUZEA
VE SLANÉM
A STÁTNÍHO OKRESNÍHO
ARCHIVU V Kladně

Uspořádala Zora Dvořáková
Obálku navrhl Václav Kučera
Odpovědná redaktorka Ludmila Ženková
Sazba a realizace Josef Ženka, st., Praha 8
Tisk Tiskárny Maestro, s.r.o., Praha
Náklad 500 výtisků

ISSN 1214-3847

ISBN 978-80-907518-0-4 (Společnost Patria)
ISBN 978-80-88148-34-0 (Státní oblastní archiv v Praze)
ISBN 978-80-906066-5-4 (Vlastivědné muzeum Slaný)

ISBN 978-80-907518-0-4



9 788090 751804